

Ресурсна база піску будівельного в Україні

Область	Кількість родовищ / з них розробляються	Балансові запаси (A+B+C ₁) на 1.01.11 р., тис. м ³	Частка від загальних по Україні, %	Територіальна щільність сировини, м ³ /км ²	Забезпеченість сировиною, м ³ /особу	Видобуток у 2010 р., тис. м ³
Вінницька	36/12	45 955	1,5	1 734	28	149,2
Волинська	30/11	58 479	1,9	2 909	56	393,7
Дніпропетровська	17/2	296 396	9,9	9 291	89	9,2
Донецька	27/10	292 942	9,8	11 054	66	222,5
Житомирська	26/7	87 666	2,9	2 941	68	144,5
Закарпатська	8/5	29 847	1,0	2 337	24	84,5
Запорізька	13/6	157 090	5,3	5 779	87	247,4
Івано-Франківська	9/8	35 697	1,2	2 568	26	20,7
Київська	46/14	262 750	8,8	9 091	153	1102,2
Кіровоградська	18/5	47 877	1,6	1 946	47	35,8
АР Крим	8/5	24 019	0,8	920	12	490,8
Луганська	21/6	117 160	3,9	4 388	51	252,5
Львівська	44/24	158 462	5,3	7 268	62	1143,7
Миколаївська	30/16	120 460	4,1	4 896	102	542,7
Одеська	19/7	167 122	5,6	5 018	70	211,9
Полтавська	13/3	113 254	3,8	3 946	76	113,2
Рівненська	27/7	59 309	2,0	2 965	51	23,3
Сумська	18/8	99 169	3,3	4 166	85	79,6
Тернопільська	34/23	70 920	2,4	5 139	65	158,8
Харківська	27/12	229 581	7,7	7 311	83	724,1
Херсонська	12/5	197 086	6,6	6 939	180	325,9
Хмельницька	32/16	77 901	2,6	3 781	58	363,4
Черкаська	16/5	85 920	2,9	4 111	67	604,3
Чернігівська	11/2	117 884	3,9	3 707	107	7,8
Чернівецька	8/5	17 095	0,6	2 110	19	38,1
Разом по Україні	551/223	2 970 053	100	4 920	65	8205,3

3.7. Будівельна сировина

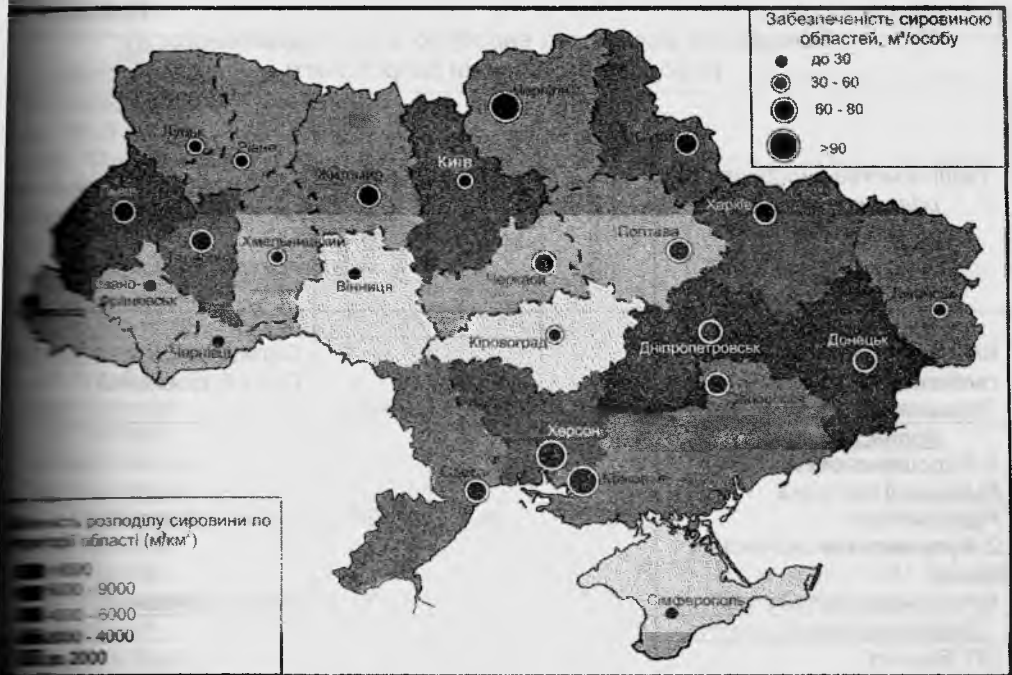

Рис. 3.60. Забезпеченість регіонів України піском будівельним

У 2010 р. розроблялось 223 родовища (найбільше у Львівській (24), Тернопільській (23), Хмельницькій (16), Миколаївській (16) областях. Найбільші обсяги видобутку в 2010 р. зафіксовані у Львівській, Київській, Харківській та Черкаській областях (табл. 3.40).

Динаміку видобування піску будівельного показано на рис. 3.61.

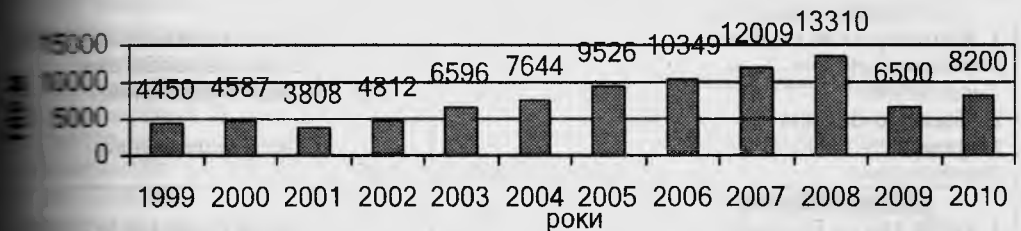

Рис. 3.61. Динаміка видобування піску будівельного у 1999–2010 рр.

Як видно з рисунка, спостерігалось неухильне зростання видобутку будівельного, починаючи з 2002 р. При цьому, за десятиліття обсяги видобування зросли майже у три рази.

**Основні підприємства з видобутку піску будівельного
та родовища, які вони розробляють**

Підприємства-виробники та родовища, які вони розробляють	Потужності кар'єрів, тис.т/рік		Забезпеченість розвіданими запасами, роки	Продукція, що випускається
	проектна	фактична		
<u>Вінницька область</u> ВАТ Ладжинський завод силікатної цегли Лукашівське	250	216	>25	Силікатна цегла М 100-200 Пісок будівельний
<u>Волинська область</u> 1. Радошинський кар'єр Львівської залізниці Радошинське	250	247	>20	Пісок будівельний
2. Кульчинський силікатний завод Кульчинське (діл. Серхов)	150	54	>25	Пісок будівельний
<u>Дніпропетровська область</u> ПП "Восход" Мар'є-Дмитрівське	70	37	>25	Пісок будівельний
<u>Донецька область</u> 1. Краснополяський піщаний кар'єр Краснополяське	350	41	>25	Пісок для бетонів Пісок для випробув. цегли Пісок для будів. розчинів
2. ЗАТ "Донбастрасбуд" Краснолиманське	100	144	>25	Пісок для будівельних розчинів
Краснолиманське-1	150	8	>25	Пісок будівельний
Краснолиманське (діл. Пн.-Зх.) 3. КП "Максимільянівське" Максимільянівське	80	107	>25	Пісок будівельний
<u>Житомирська область</u> 1. Житомирський комбінат силікатних виробів Тарасівське	500	240	>25	Цегла силікатна М 100-200 Блоки залізобетонні Пісок будівельний
2. Південно-Західна залізниця Ігнатпольське	330	200	>25	Пісок будівельний
<u>Київська область</u> 1. ТзОВ "Цегла Трипілля" Стугнівське	320	256	18	Цегла силікатна М 200-300 Пісок будівельний
2. ТзОВ "ТП фірма АРТ" Гартовське		240	25	Пісок для будів. розчинів
3. ВАТ "Київпідрядкомплект" Гнідинське (діл. Південна)	100	65	23	Пісок для будів. розчинів
4. Київський річковий порт Новоукраїнське	5261	1598	22	Пісок для будів. розчинів

3.7. Будівельна сировина

Продовження табл. 3.40

<i>АР Крим</i>				
ТЗОВ "Сендітермарин" Славське пд.-сх. (центр. № 2)	265	106	12	Пісок для будів. розчинів
ЗАТ "Південна інвестицій- компанія" Славське пд.-сх. (центр. № 1)	265	164	7	Пісок для будів. розчинів
Саторійський морський Славське пд.-сх.	1000	76	17	Пісок для будів. розчинів
<i>Луганська область</i>				
ЗХ "Укрбуд" Славське	1500	160	>25	Пісок для будів. розчинів
ЗХ "Укрбуд" Донецький кар'єр Донецьке (пн.-сх. діл.)	700	208	>25	Пісок будівельний
<i>Львівська область</i>				
ПО "Дністер" Славське	200	215	>25	Пісок будівельний Цегла силікатна М 100-150
ЗАТ "Розвадівбудматеріали" Славське	300	77	25	Пісок будівельний
<i>Запорізька область</i>				
ТЗОВ "Надра Приазов'я" ЗАТ "Мінерал" Славське				Пісок будівельний
<i>Закарпатська область</i>				
ЗАТ "Хустський кар'єр" Славське				Пісок туфовий
<i>Миколаївська область</i>				
Миколаївський гранкар'єр Славське	200	511	12	Пісок будівельний
Славське (діл. Інтерн-1)	100	399	>25	Пісок будівельний
ЗАТ "Зелений гай" Славське (діл. Нова-2)	80	138	>10	Пісок будівельний
<i>Одеська область</i>				
Асоціація "Дружба народів" Славське (бл. 6, 7)	100	53	>25	Пісок будівельний
ПМП "Алес" Славське (бл. 1-4, 10-12)	100	25	>25	Пісок будівельний
ЗАТ ПМК-98 Славське (діл. № 3)	49	49	20	Пісок будівельний
<i>Полтавська область</i>				
Слободський кар'єр Слободське	400	102	35	Пісок будівельний
<i>Рівненська область</i>				
Рівненський вапняково- цементний завод Рівненське	214	58	8	Вапно будівельне Пісок будівельний Цегла силікатна М-150

<u>Тернопільська область</u>				
Тернопільський кар'єр <i>Чернихівецьке</i>	250	26	>25	Пісок будівельний
2. ПП "Графіт" <i>Зарудечківське</i>		100		Пісок будівельний
3. ТУМ (м. Тернопіль) <i>Об'їздне</i>		35		Пісок будівельний
<u>Харківська область</u>				
1. Харківське кар'єро- управління <i>Безлюдівське-1</i>	600	564	20	Пісок будівельний
2. ПП "Будтехнологія" <i>Куп'янське (діл. Південна)</i>	84	153	>25	Пісок будівельний Пісок для кераміки
3. Вольф унд Мюллер Мінеральс <i>Вишнівське</i>	1000			Пісок скляний Пісок будівельний
<u>Херсонська область</u>				
1. ТзОВ "Георесурси" <i>Кардашинське</i>	440	321	14	Пісок для тонкої кераміки для силікатної цегли, для бетону і будів. розчинів
2. Херсонський морський торговельний порт <i>Шабовське</i>	548	500	25	Пісок для будівельних розчинів
3. Скадовський морський торговельний порт <i>Каланчацьке</i>	1000	122	25	Пісок будівельний
<u>Хмельницька область</u>				
1. Славутський піщаний кар'єр <i>Славутське</i>	700	162	>25	Пісок будівельний Пісок для випробув. цегли
2. ТзОВ "Альфа ЛТД" <i>Полянське</i>	300	100	25	Пісок будівельний
3. Київський завод ЗБК (пд.- зх. залізниця) <i>Сильцівське</i>				Пісок будівельний
<u>Черкаська область</u>				
Черкаський завод ЗБМ <i>Змагайлівське</i>	400	245	>25	Пісок для будів. розчинів

В таблиці 3.41 наведено перелік основних підприємств-продуцентів піску будівельного для різних потреб за областями України. Дані отримано з інтернет-джерел (www.discount.ua та ін.).

Основними підприємствами-експортерами піску будівельного у 2008 році були:

- ✓ ПП "Азовтехбуд" (м.Одеса);
- ✓ АВА "Часов'ярський вогнетривний комбінат" (м. Часів Яр, Донецька обл.);
- ✓ АВА "Дружківське рудоуправління" (м. Дружківка, Донецька обл.);
- ✓ ТзОВ "Євразія Трейдинг ЛТД" (м. Київ);

3.7. Будівельна сировина

Таблиця 3.41

Ресурсна база цегельно-черепичної сировини України

Область	Кількість родовищ / з них розробляються	Балансові запаси А+В+С ₁ , тис. м ³ (на 01.01.11 р.)	Частка від загальноукр., %	Щільність сировини, м ³ /км ²	Забезпеченість сировиною, м ³ /особу	Видобуток сировини у 2010 р., тис. м ³
Вінницька	171/40	140 463	5,8	5300	85	210,1
Велика	34/9	40 166	1,7	1998	39	50,6
Донецька	61/10	188 505	7,8	7113	42	193,7
Закарпатська	45/5	149 952	6,2	4700	45	35,9
Львівська	79/8	76 940	3,2	2582	60	8,9
Закарпатська	81/24	80 865	3,3	6332	65	42,2
Запорізька	45/8	116 111	4,8	4272	64	27,8
Східно-Франківська	87/27	147 595	6,1	10618	107	232,4
Харьківська	63/9	69 902	2,9	2843	69	51,9
Київська	109/24	186 384	7,7	6449	108	149,2
Львівська	94/36	136 969	5,7	6283	54	244
Луганська	41/5	82 590	3,4	3095	36	34,8
Миколаївська	46/6	58 207	2,4	2367	49	29,5
Одеська	60/4	82 506	3,4	2477	34	48,2
Полтавська	96/19	96 806	4,0	3373	65	114,5
Рівненська	51/8	43544	1,8	2177	38	41,7
Сумська	105/17	107445	4,4	4514	92	146,4
Тернопільська	88/25	73952	3,1	5359	68	27,9
Харківська	104/14	107284	4,4	3416	39	51,5
Хмельницька	127/28	94213	3,9	4573	71	99,7
Черкаська	105/27	103189	4,3	4937	80	117,1
Чернігівська	99/16	88071	3,6	2769	80	38,7
Чернівецька	87/26	70972	2,9	8871	78	183,6
АР Крим	12/5	33584	1,4	1286	17	32,6
Всого в Україні:	1910/402	2414584	100	4000	53	2215,1

Розділ 3. Конструктивно-географічний аналіз ...

- ✓ ТзОВ “ДВС Компанія ЛТД” (м. Дніпропетровськ);
- ✓ ЗАТ “Новоселівський ГЗК” (Харківська обл.) та ін.

Дані про обсяги експортно-імпортних операцій з будівельним піском в Україні не опубліковані.

Дефіцит будівельного піску гостро відчувається зокрема у Черкаській, Волинській, Вінницькій, Кіровоградській, Запорізькій, Чернівецьких областях, АР Крим.

3.7.10. Сировина для будівельної кераміки (цегельно-черепична). Сировиною для виробництва *будівельної кераміки* (цегла, каміння і плитка керамічна різних видів, черепиця тощо) служать переважно легкі глини та суглинки, рідше – лес, аргіліти, глинисті сланці (попередньо розмолоті). Важливими технологічними властивостями глинистих порід, які визначають їх використання у керамічній промисловості, є їх пластичність, вогнетривкість, спікливість, спучування, усушка, усадка, адсорбційна та зчеплююча здатність, набухання, відносна хімічна інертність, природна вологість, гранулометричний склад, вміст крупнозернистих, у т. ч. карбонатних включень.

Якість глинистих порід при проведенні геологічних розвідок та затвердженні запасів сировини визначається державними стандартами, основними з яких є: ДСТ 9169-75 “Сировина глиниста для керамічної промисловості. Класифікація” та ДСТ 21-78-88 “Сировина глиниста (гірські породи) для виробництва керамічної цегли та каміння. Технічні вимоги. Методи випробувань”.

Глинисті породи для будівельної кераміки оцінюють за мінералогічно-петрографічним складом, вмістом основних хімічних компонентів і перерахованими вище технологічними властивостями. Кінцева оцінка глинистої сировини дається за якістю отриманих з неї у напівзаводських чи заводських умовах готової продукції.

Найбільш сприятливими за складом є глинисті породи із вмістом кремнезему 65...72 %, глинозему – 12...18 %, оксиду заліза – 3...6 %, оксидів кальцію та магнію у сумі до 5 %. При нерівномірному розподілі у породах оксидів кальцію та магнію у вигляді кам'янистих включень вміст їх допускається до 3...5 %, при тонкодисперсному розсіянні – до 25 %. Шкідливими домішками у глинистих породах вважаються також водорозчинні солі лужних та лужноземельних металів, сполуки сірки та луги у кількостях більше 3 %. Глиниста порода повинна мати число пластичності не менше 17.

За гранулометричним складом у породах бажано переважання частінок до 0,5 мм (55...80 % і більше), при цьому на якість сировини суттєво впливає кількість власне глинистих часток у цій фракції. Вміст піщаних фракцій до 10 % цілком допустимий. Інколи суглинки з вмістом піщаних до 15...20 % також придатні для виробництва певної продукції. Шкідливими вважаються фракції частинок понад 3 мм, а також різноманітні включення.

цеґла карбонатний "дутик", яким часто засмічені лесоподібні суглинки. Деякі види "дутику" у яких перевищує 0,5 %, вимагають спеціальної переробки.

Цеґла, що виготовляється із суглинків та глин з добавками чи без них за межею міцності при стиску поділяється на марки 75, 100, 125, 150, 200, 250 і 300. За морозостійкістю цеґла також поділяється на чотири марки від 15 до 50.

В Україні поклади порід, які використовуються як цегельно-черепична сировина, поширені у всіх геоструктурних зонах. Державним балансом на 31.12.2011 р. враховано 1 910 родовищ (у т. ч. 56 об'єктів обліку) цегельно-черепичної сировини, з них 64,5 % родовищ із запасами до 1 млн м³, 1... 10 млн м³ – 35 % і понад 10 млн м³ – 0,85 % (А. Субботін, Ю. Третьяков, 2008). Загальні балансові запаси за категоріями А+В+С₁ становлять 2 584 тис. м³ (див. табл. 3.41). Більшість родовищ складені глинами (330) суглинками (1545), а також аргілітами (17), каолінами (19), мергельними глинами (7) та ін. Варто зазначити, що обсяги розвіданих запасів сировини в адміністративних областях України розподілені більш-менш рівномірно й складають переважно 2–5 % від загальноукраїнських. Деяко вирізняються за обсягами розвіданих запасів хіба що Донецька (7,8 %), Київська (7,7 %), Дніпропетровська (6,2 %) та Івано-Франківська (6,1 %) області.

Найвища щільність сировини (м³/км²) фіксується в Івано-Франківській, Чернівецькій, Донецькій, Київській областях. Найкраще забезпечені розвіданими запасами глинистої сировини (м³/особу) знову ж таки Івано-Франківська, Сумська, Київська, Вінницька, Черкаська, Чернігівська області (рис. 3.62).

У 2010 р. розроблялось 402 родовища цегельно-черепичної сировини (7,8 %) із загальними запасами понад 652 млн м³. Загальний видобуток в Україні склав 2 215 тис. м³. Найбільші обсяги видобутку зафіксовані в Івано-Франківській, Вінницькій, Донецькій та Чернівецькій областях. Динаміку видобування цегельно-черепичної сировини в Україні детально описує рис. 3.63.

В таблиці 3.42 подано перелік підприємств з найбільшим видобутком цегельно-черепичної сировини у 2007–2008 рр.

Основні виробники цеґли в Україні – підприємства державних корпорацій "Укрбудматеріали" та "Укראгропромбуд" з виробничими потужностями від 5 до 30 млн шт. умовної цеґли в рік. В переважній більшості діючі підприємства використовують власні запаси мало пластичної сировини без спеціальної підготовки, тому якість отримуваної цеґли також переважно невисока (марки 75...100).

Більшість діючих підприємств забезпечені власною розвіданою сировиною на амортизаційний термін 25 і більше років. Загальна потреба у глинистої сировині для цегельно-черепичного виробництва у 2007 р. становила 2 500 млн м³ на рік (А. Субботін, Ю. Третьяков, 2008).

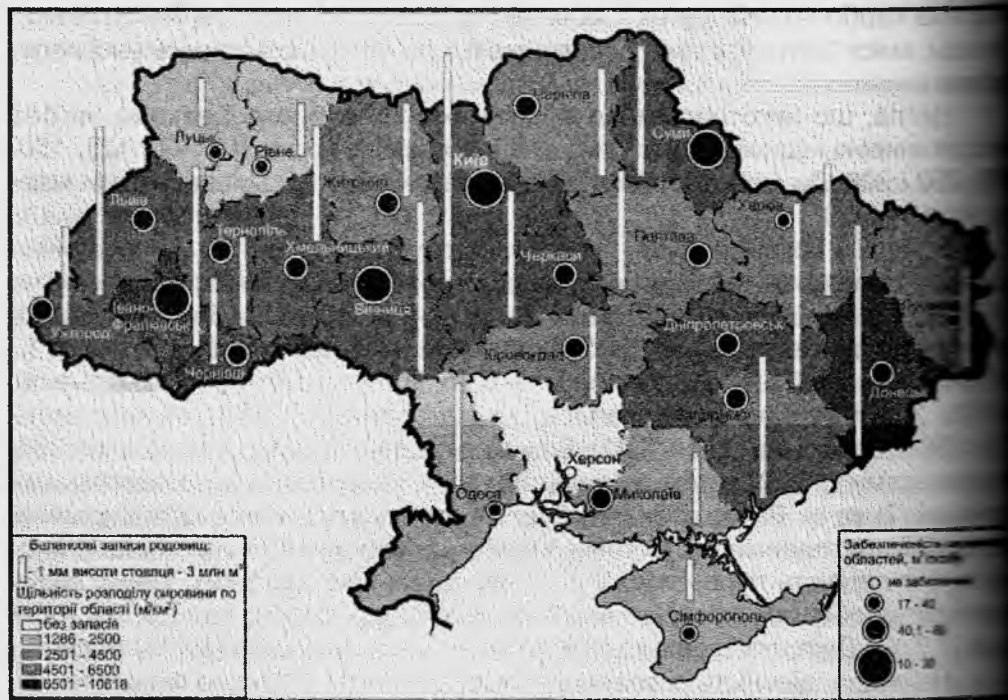

Рис. 3.62. Забезпеченість регіонів України цегельно-черепичною сировиною

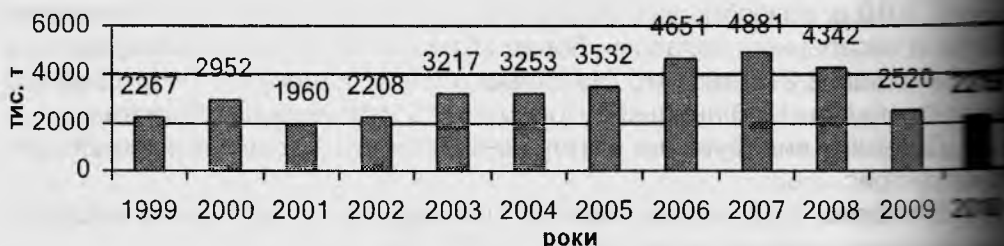

Рис. 3.63. Динаміка видобування цегельно-черепичної сировини

Дані про експортно-імпортні операції із цегельно-черепичною сировиною не публікуються.

Сприятливі умови для розширення видобутку сировини та збільшення якості продукції цегельних заводів існують у Кіровоградській, Київській, Черкаській, Полтавській, Вінницькій, Хмельницькій областях.

3.7.11. Сировина для грубої кераміки (глини тугоплавкі). За визначенням до дії високих температур розрізняють глини трьох груп: вогнетривкі

3.7. Будівельна сировина

Таблиця 3.42

Основні підприємства з видобутку цегельно-черепичної сировини

Підприємства з видобутку цегельно-черепичної сировини та родовища, які вони розробляють	Продуктивність кар'єру, тис. м ³		Забезпеченість запасами, в роках	Продукція, що випускається
	Проектна	Фактична		
Вінницька область				
ЗВАТ "Будматеріали" Вінницько-Вінницьке	125	108	16	Цегла 75-100 Цегла керамічна 125-175
ЗВАТ "Керамік" Вінницьке (зх. діл.)	125	125	34	
Житомирська область				
ЗВАТ "Полікруд" Житомирське	20	92	17	Цегла 75-100
Хмельницька область				
ЗВАТ "Новоалександрівський цегельний завод" Сорокинське-Покровське (сх. діл.)	65	87	34	Цегла 75-100
ЗВАТ "Синельниківське" Синельниківське	55	51	30	Цегла 75-100
Донецька область				
ЗЗОВ ВО "Шахтбуд" Володимирівське (діл. центр.)	500	107	12	Цегла 50-75
ЗЗОВ "Будкомплект" Свердловське 1	109	92	—	Цегла 100-200
Львівська область				
ЗВАТ "Керамік" Львівське	150	49	100	Цегла 75-100
Львівсько-Франківська область				
ЗВАТ "Коломийське з/у будматеріалів" Воробецьківське (пн. діл. род Коломийське 2)	264	114	47	Кахель Цегла 75-100
ЗВАТ "Болахівський завод будматеріалів" Болахівське	70	69	15	Цегла 100-150
Київська область				
ЗЗВ Сквирівський завод "Будматеріалів" Сквирицьке	63	100	10	Цегла 75
Харківська область				
ЗВАТ "Харківградський ЗБМ" Харківське	—	69	14	Цегла 75-100
Закарпатська область				
ЗВАТ "Сокальське з/у будматеріалів" Сокальське	63	60	>20	Цегла 75
ЗЗОВ "Солонське" Солонське	34	86	23	Цегла 100-125

<i>Полтавська область</i> ВАТ "Керамік" Супруновське	172	86	25	Цегла 75-100
<i>Рівненська область</i> ВАТ "Рівненський ЗБМ" Басівкутське	100	55	14	Цегла 75-100
<i>Харківська область</i> ВАТ "Харківський цегель- ний завод" Шестаківське (Бражківське)	60	44	6	Цегла 75-100
<i>Хмельницька область</i> ВАТ "Хмельницький ЗБМ" Перегонка-Захід	160	113	13	Цегла 100-125
<i>Черкаська область</i> ТзОВ "Відродження" Жашківське 1 (діл пд.-зх.)	45	43	–	Цегла 75
<i>Чернівецька область</i> ВАТ "Чернівецький цегельний завод № 3" Михальчинське	125	121	47	Камінне керамічне М 100
<i>Чернігівська область</i> ТзОВ "ПТФ Керамік- Прилуки" Маціївське	120	46	25	Цегла 75

кі (вогнетривкість понад 1 580 °С), тугоплавкі (1 350...1 580 °С) і легкоплавкі (нижче 1 350 °С). До вогнетривких належать переважно каолінітові глини, які містять мало механічних домішок – такі глини використовуються для виробництва фарфору, фаянсу та вогнетривких виробів. Тугоплавкі глини містять оксиди заліза, кварцовий пісок та інші домішки у значно більшій кількості ніж вогнетривкі і застосовуються головно для виробництва грубої кераміки: каміння для підземних колекторів та каналізаційних споруд, керамічної фасадної плитки для облицювання будівель, панелей та ін., плитки для печі, керамічних каналізаційних труб, керамічної покрівельної черепиці, дренажних труб, кислототривких виробів, клінкерної цегли тощо. Якість сировини, яку слід використовувати для виробництва грубої кераміки, регламентується технічними умовами на глинисту сировину окремих родовищ.

В Україні поклади тугоплавких глин часто зосереджені разом з покладами вогнетривких глин в одних родовищах. Найбільші запаси тугоплавких глин розвідані в Донецькій складчастій області, де основні родовища (*Артемівське, Курдюмівське, Отрадівське* та ін.) приурочені до покладів новопетровської світи міоцену. Світа представлена виключно континентальними, переважно піщаними утворами з покладами тугоплавких вогнетривких глин. Мінералогічний склад глин складний. Відмічено поєднання різної кількості каолініту, гідрослюд, змішано-шарових утворів з високою домішкою бейделіту. Цей склад значною мірою визначає високі пластичність, вогнетривкість та інші властивості породи.

Розвідані балансові запаси тугоплавких глин відомі також у межах Закарпатсько-Донецької западини, де вони пов'язані з відкладами нижньої перми, триасу та юри, у Закарпатському прогині (неоген), на Українському майдані (Черняхівське, Малинське, Янцепільське неогенові родовища Житомирської обл.), в Карпатах. Незначні за запасами поклади зафіксовані на Подоллі (Буртинське, Хотинське, Полонське та ін.), де вони асоціюють з відкладами алювіально-делювіальними відкладами.

Розподіл розвіданих запасів тугоплавких глин за адміністративними областями України показано в таблиці 3.43.

Як видно з таблиці, основні промислові запаси та видобування тугоплавких глин зосереджені в Донецькій обл. Крупний виробник товарної глини в Україні АТЗТ "ВЕСКО" розробляє такі багаті родовища тугоплавких глин як Веселівське, Артеміївське, Андріївське та експортує глину у понад 30 країн світу. Найбільші поставки – в Італію, Іспанію, Туреччину, Грецію, Францію та також – в Польщу, Російську Федерацію, Білорусь. Продукція використовується як сировина для керамічної цегли, фарфору, фаянсу, електроізоляторів, санфаянсу, черепиці, каналізаційних труб тощо. Продукція інших підприємств, які розробляють Курдюмівське, Отрадівське, Никифорівське, Олександрівське родовища, подібна – глина товарна, керамічна плитка для підлоги, фасадна плитка, цегла кислототривка, цегла тугоплавка та ін.

Компанія "Євротон" спільно з ТОВ "Керамбетонбуд" з 2007 р. будує на базі *Новокаматорського родовища* тугоплавкої глини високої якості найбільший у Східній Європі завод з виробництва облицювальної і клінкерної цегли.

На таких родовищах як *Передове, Затишанське, Донське та Північно-Донецьке* виконана попередня розвідка (запаси, відповідно, 65, 93, 22 і 24 млн т), необхідна постановка детальних оцінювальних робіт для подальшого відкритого відпрацювання, ТЕО промислового освоєння, проектування будівництва кар'єрів. На Західно-Андріївській та Олександрівській площах виконано прогнозно-пошукові роботи, виділено до десяти перспективних ділянок (загальні ресурси – до 50 млн т до глибини 50 м). Потрібно продовжити вивчення площ з перспективою подальшого освоєння.

У 2010 р. на підприємствах Донецької обл. добуто 646 тис. т глини.

В Закарпатській обл. розробляється лише *Мукачівське родовище* поставних глин. У 2008 р. ТОВ "Русинія" отримало ліцензію на розробку *Мукачівського родовища*. *Нижньокоропецьке родовище* не розробляється.

На рис. 3.64 продемонстровано динаміку видобування в Україні тугоплавких глин за останні роки.

Перспективні родовища тугоплавких глин сарматського віку відомі у Закарпатській та Житомирській областях.

3.7.12. Потенціал будівельної сировини. Подана нижче зведена таблиця балансових запасів різних видів будівельної сировини України дає

Ресурсна база тугоплавких глин України

Область	Кількість родовищ / з них розробляються	Балансові запаси, тис.т на 1.01.11 р.	Видобуток у 2010 р., тис. т	Підприємства-розробники (родовища, які розробляються)
Донецька	9/5	65 273	646,2	Курдюмівський завод кислототривких виробів (Курдюмівське, Отрадне) АТЗТ "ВЕСКО" (Артемівське, Андріївське, Веселівське) Артемівський керамо-трубний комбінат (Артемівське) ЗАК "Керамік" (Артемівське) Компанія "Домускерамік" (Никифорівське) ТОВ "Донкерампром-сировина" (Торецьке) Компанія "Єврокерамік" (Новокраматорське) ЗАТ "Керампром" (Біловодське)
Закарпатська	3/2	14 794	–	ВАК "Будкераміка" (Мукачівське)
Луганська	4/2	9 337	56,2	–
Сумська	1/–	4 199	–	–
Полтавська	1/–	684	–	Опішнянський завод художньої кераміки (Опішнянське)
Хмельницька	1/–	167	–	Буртинський завод вогнетривів (Буртинське)
Чернівецька	1/–	1 672	–	–
Чернігівська	3/–	1 229	–	Ріпкинський цегельний завод (Грабовське)
Всього в Україні:	23/9	97 356	702,4	

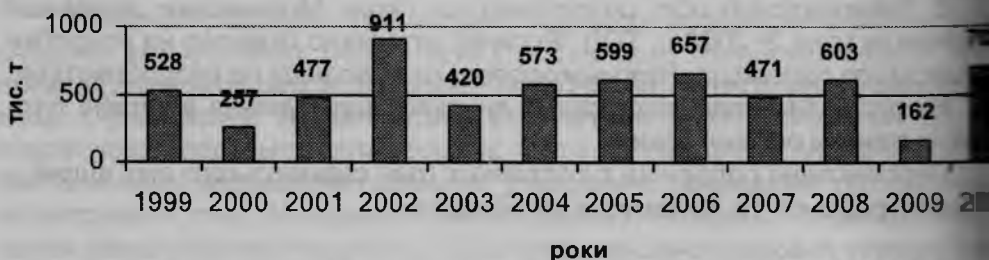

Рис. 3.64. Динаміка видобування глин тугоплавких

3.7. Будівельна сировина

Область	Плс	Вапняк для вапна	Цемента сировина	Каміння облицов	Каміння піяльне	Каміння будівельне	Пісок будівельний	Крейда будівельна	Керамзитова сировина	Глина тугоплавка	Цегл черев. сировина	Скляна сировина	Σ
Донецька	377336	9818	531943	9260	-	764168	292942	206727	18099	65273	188505	27956	2492027
Житомирська	-	-	37470	149677	-	1692051	87666	-	3773	-	76940	3294	2050871
Полтавська	-	-	-	-	-	1346114	113254	-	11852	684	96806	-	1568710
Запорізька	-	752	-	11750	128	1000052	157090	-	4188	-	116111	-	1314984
Дніпропетр.	-	18097	82553	25866	5119	546961	296396	-	65424	-	149952	-	1190368
Луганська	15387	11528	14408	652	41860	117160	88681	8681	39908	9337	107284	-	974217
Харківська	-	9436	388835	-	-	18595	229581	45434	16108	-	107284	103699	919972
Рівненська	-	761	187454	10882	-	572651	59309	30406	-	-	43544	3061	908068
Кіровоградс.	-	502	11262	22737	4982	743398	47877	-	4336	-	69902	-	904996
Миколаївська	-	16421	111978	30063	51922	485448	120460	-	6845	-	58207	-	881344
Вінницька	-	42514	-	12089	122799	501531	45955	-	6313	-	140463	-	871664
АР Крим	2123	112485	174605	3485	336034	153720	24019	-	-	-	33584	726	840781
Хмельницька	19051	30126	167138	3	30580	339397	77901	1436	6723	167	94213	337	767072
Одеська	6481	52007	107178	572	295441	27144	167122	450	31339	-	82506	-	763309
Львівська	-	51183	320098	550	857	46651	158462	450	9898	-	136969	30682	762281
Київська	-	-	-	4844	-	145562	262750	-	24634	-	186384	1799	625973
Івано-Франк.	72496	33772	231684	918	6220	45256	35697	-	7848	-	147595	-	581486
Тернопільська	24634	180638	97145	7977	3131	92827	70920	12725	8045	-	73952	458	572452
Чернігівська	-	-	304920	-	-	-	117884	33982	1505	1229	88071	14474	562065
Закарпатська	-	14417	-	28766	835	240089	29847	-	3288	14794	80865	20727	433628
Черкаська	-	-	2005	13803	-	178442	85920	-	6958	-	103189	-	390317
Херсонська	-	86356	-	-	6127	43955	197086	-	-	-	38357	-	371881
Сумська	576	-	64523	-	-	477	99169	52024	4715	4199	107445	1925	335053
Чернівецька	59902	8558	7602	-	115654	12151	17095	-	1736	1672	70972	5876	301118
Волинська	-	-	-	-	-	17966	58479	27157	-	-	40166	2109	145877
Всього:	577986	679375	2932801	333894	1021589	9429312	2970041	500022	283535	97365	2414572	242036	21530514

уявлення про величину розвіданих запасів та їх розподіл за адміністративними областями.

Аналіз таблиці показує, що Україна найкраще забезпечена запасами будівельного каміння (понад 9,4 млрд т), при цьому основні поклади зосереджені в Житомирській, Полтавській, Запорізькій, Донецькій та Кіровоградській областях (59 %). Повністю позбавлена розвіданих запасів будівельно-щербінкової сировини Чернігівська обл., погано забезпечені Сумська, Волинська, Чернівецька та деякі інші області.

Цементна сировина зосереджена переважно в Донецькій, Харківській, Львівській, Чернігівській та Івано-Франківській областях (понад 60 %), немає розвіданих запасів у Полтавській, Запорізькій, Вінницькій, Київській, Закарпатській, Херсонській та Волинській областях.

Сировина для будівельної і грубої кераміки розвіdana в тій чи іншій кількості в усіх областях України. Виділяються за величиною розвіданих запасів хіба що Донецька, Київська, Дніпропетровська, Івано-Франківська та Вінницька області.

В усіх областях відомі балансові запаси будівельного піску, однак при цьому основні запаси зосереджені в Дніпропетровській, Донецькій, Харківській, Київській та Херсонській областях.

Запаси облицювального каміння концентруються переважно в Житомирській обл., порівняно значними обсягами розвіданих запасів (понад 20 млн м³) характеризуються Дніпропетровська, Кіровоградська, Миколаївська та Запорізька області.

Погано забезпечені області піщаною сировиною для склоробного виробництва – за розвіданими запасами виділяється хіба що Харківська обл., певні запаси сировини є в Донецькій, Запорізькій, Львівській, Закарпатській областях.

Порівняно значними запасами характеризуються розвідані в областях поклади карбонатної сировини для виробництва вапна – особливо в Тернопільській, Херсонській, Вінницькій областях, АР Крим.

За величиною балансових запасів пиляльного каміння особливо виділяються АР Крим та Одеська обл., значні поклади відомі у Чернівецькій, Вінницькій, Миколаївській та Кіровоградській областях. В той же час в десяти областях повністю відсутня сировинна база стінових матеріалів (див. табл. 3.44).

Подібна ситуація і з гіпсовим камінням – значні запаси розвідані лише у Донецькій обл., відомі поклади в Івано-Франківській, Тернопільській, Чернівецькій областях та АР Крим. Більшість областей не мають розвіданих запасів гіпсової сировини.

Крейда будівельна розвіdana у значних обсягах також лише в Донецькій обл., менші запаси відомі в Луганській, Сумській, Чернігівській, Рівненській і Волинській областях.

Таблиця 3.45 показує частку окремих видів будівельної сировини адміністративних областей в загальних запасах України, тобто надає змогу

3.7. Будівельна сировина

Частка балансових запасів від загальних в Україні, %

Область	Потенціал будівельної сировини України																				
	Гітс	Вапняк для	Цемента	Каміння	облицюв.	Каміння	пильване	Каміння	будівельне	Лісок	будівельний	Крейда	будівельна	Керамзитова	сировина	Глина	тугоплавка	Цегельно-черепична	сировина	Скляна	сировина
Донецька	65,2	1,4	18,7	2,7	0,009	—	8,1	9,8	40,9	5,8	67,4	7,8	11,5	—	—	—	—	—	—	—	—
Харківська	—	1,4	13,7	0,009	—	—	0,2	7,7	8,6	5,1	—	4,4	42,8	—	—	—	—	—	—	—	—
Житомирська	—	—	1,3	44,6	—	—	17,9	2,9	—	1,2	—	3,2	1,4	—	—	—	—	—	—	—	—
АР Крим	0,4	16,5	6,1	1,0	32,8	32,8	1,6	0,8	—	9,3	—	1,4	0,3	—	—	—	—	—	—	—	—
Луганська	2,6	1,7	—	0,2	4,1	4,1	4,4	3,9	19,2	12,7	14,5	3,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Одеська	—	7,6	3,8	0,1	28,9	28,9	0,3	5,6	—	10,0	—	3,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Дніпропетров.	—	2,6	2,9	7,7	0,5	0,5	5,8	9,9	—	20,9	—	6,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Тернопільська	4,3	26,5	3,4	2,4	0,3	0,3	1,0	2,4	2,5	2,6	—	3,1	0,2	—	—	—	—	—	—	—	—
Львівська	1,1	7,5	11,3	0,2	0,1	0,1	0,5	5,3	0,009	3,2	—	5,7	12,6	—	—	—	—	—	—	—	—
Закарпатська	—	2,1	—	8,6	0,1	0,1	2,5	1,0	—	1,0	13,7	3,3	8,6	—	—	—	—	—	—	—	—
Івано-Франківс.	12,5	4,9	8,2	0,3	0,6	0,6	0,5	1,2	—	2,5	—	6,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Запорізька	—	0,1	—	3,5	0,01	0,01	10,6	5,3	—	1,3	—	4,8	10,3	—	—	—	—	—	—	—	—
Миколаївська	—	2,4	3,9	9,0	5,1	5,1	5,1	4,1	—	2,2	—	2,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Чернігівська	—	—	10,7	—	—	—	—	3,9	6,7	0,5	1,1	3,6	6,0	—	—	—	—	—	—	—	—
Чернівецька	10,3	1,2	0,3	0,1	11,3	11,3	0,1	0,6	—	0,6	1,5	2,9	2,4	—	—	—	—	—	—	—	—
Вінницька	—	6,2	—	3,6	12,0	12,0	5,3	1,5	—	2,0	—	5,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Хмельницька	3,3	4,4	5,0	—	2,9	2,9	3,6	2,6	0,3	2,1	0,1	3,9	0,1	—	—	—	—	—	—	—	—
Київська	—	—	—	1,4	—	—	1,5	8,8	—	7,9	—	7,7	0,7	—	—	—	—	—	—	—	—
Рівненська	—	—	6,6	3,2	0,03	0,03	6,1	2,0	6,0	—	—	1,8	1,3	—	—	—	—	—	—	—	—
Полтавська	—	—	—	—	—	—	14,3	3,8	—	3,8	0,6	4,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Херсонська	—	12,7	—	—	—	2,1	0,4	6,6	—	—	—	1,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Кіровоградська	—	0,07	0,4	6,8	0,5	0,5	7,9	1,6	—	1,4	—	2,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Сумська	—	—	—	—	—	—	0,1	3,3	10,3	1,5	—	4,4	0,8	—	—	—	—	—	—	—	—
Черкаська	—	—	0,1	4,1	—	—	1,9	2,9	—	2,2	1,0	4,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Волинська	—	—	—	—	—	—	0,2	1,9	5,4	—	—	1,7	0,9	—	—	—	—	—	—	—	—
Разом:	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

визначити цінність та місце кожного виду сировини не лише у структурі сировинного потенціалу областей, але й держави загалом. В таблиці наведено також орієнтовне місце кожної адміністративної області за її внеском у формування сировинного потенціалу будівельної галузі України. Провідну роль в забезпеченні держави різними видами будівельної сировини відіграють такі області як Донецька, Харківська, Житомирська, Луганська, АР Крим. У той же час низька частка в сировинному потенціалі держави Волинської, Черкаської, Сумської та окремих інших областей.

Так, скажімо, Донецька обл., яка займає перше місце в Україні за потенціалом будівельних ресурсів, виділяється високою часткою в загальнодержавному балансі гіпсу будівельного, цементної сировини, глини тугоплавкої і крейди будівельної (відповідно, 65,2; 18,7; 67,4 та 40,9 % від загальних запасів у державі). В Житомирській обл. пріоритетне значення серед будівельної сировини займає облицювальне й будівельне камінь з кристалічних порід (відповідно, 44,6 та 17,9 % від загальнодержавних запасів). В Луганській обл. висока частка будівельної крейди, керамзитової сировини та глини тугоплавкої, у Харківській обл. – цементної сировини, будівельного піску та скляної сировини і т. д. Окрім того, такі області як Донецька, Луганська, Дніпропетровська, АР Крим та деякі інші відрізняються найбільшою різноманітністю видів будівельної сировини, тоді як, скажімо, в Полтавській, Чернігівській, Сумській, Київській областях кількість розвіданих видів сировини значно менша.

Порівняння обох таблиць показує, що найбільшими загальними розвіданими запасами та найбільшою різноманітністю різних видів будівельної сировини із значною часткою в загальнодержавному балансі характеризуються передусім Донецька й Житомирська області. Високими показниками вирізняються також Харківська, Луганська й Дніпропетровська області. Областями з найнижчими обсягами розвіданих запасів та низькими частками різних видів будівельної сировини в балансі держави є Волинська, Сумська, Черкаська, Херсонська.

3.7.13. Економічна і територіальна продуктивність ресурсів будівельної сировини. Безперечно, найбільш об'єктивною та інформативною оцінкою економічної і територіальної продуктивності ресурсів будівельної сировини України була б їх вартісна оцінка, відповідно, у грн/особу та грн/га. Однак, на цей час критерії вартісної оцінки мінеральних ресурсів в нинішніх економічних умовах продовжують дискутувати. Інвентаризація усього наявного фонду родовищ корисних копалин держави та їхня подальша оцінка відповідно до кон'юнктури ринку, визначення потенціалу МСР окремих адміністративних одиниць (областей, районів) у гривневому еквіваленті, вартісна оцінка окремих видів мінеральної сировини в структурі МСР адміністративних одиниць – завдання, які варто вирішити найближчим часом.

Л. Руденко і С. Лісовський (Л. Руденко, С. Лісовський, 2001) підкреслюють, що розглядаючи питання економічного зростання в Україні у XXI ст. необхідно враховувати стан забезпеченості населення і території основними природними ресурсами. До числа основних компонентів і ресурсів, кількість й якість яких визначають можливості забезпечення населення певними умовами проживання у навколишньому природному середовищі, автори відносять насамперед мінеральні, земельні, водні, лісові тощо. У цій роботі ми обмежились розрахунками забезпеченості ($m^3/особу$, $t/особу$) окремих адміністративних областей певними видами будівельної сировини (камінь будівельний, пісок будівельний тощо), а також їх територіальної щільності (m^3/km^2 чи $t/га$). Розрахунки проведені лише за найдефіцитнішими видами сировини, які наявні в тій чи іншій кількості на території більшості областей. Для повноти й цілісної характеристики окремих видів будівельної сировини показники забезпеченості і територіальної щільності подані у відповідних главах (див. вище). Такі показники дають достатнє уявлення про насиченість будівельною сировиною певних територій та забезпеченість нею населення окремих адміністративних одиниць (областей).

В таблиці 3.46 для усіх адміністративних областей України подано показники забезпеченості їх територій та населення загальними запасами будівельної сировини ($t/га$ і $t/особу$), а також індекси забезпеченості території і населення областей будівельною сировиною. Індекси ілюструють співвідношення забезпеченості сировиною областей і держави загалом, тобто визначають рівні забезпеченості території і населення адміністративних областей у порівнянні із середніми показниками по державі. За основу розрахунків прийняті усі розвідані й узяті на баланс запаси будівельної сировини по кожній області.

На основі таблиці побудовано також картосхему забезпеченості будівельною сировиною областей України (рис. 3.65).

Аналізуючи рівні забезпеченості загальними запасами будівельної сировини населення й територій адміністративних областей України, констатуємо таке:

1. Насиченість областей (забезпеченість територій) будівельною сировиною становить в середньому 300400 $t/га$. Дещо вища вона в Житомирській і Донецькій областях (у 2,02,5 рази), найнижча – у Волинській та Сумській областях. У більшості областей (15) показник коливається в межах 330500 $t/га$, ще у шести областях значення його становить 100...300 $t/га$.

2. Диференціація адміністративних областей за територіальною щільністю будівельної сировини загалом невисока, значення щільності різняться переважно у 1,52,0 рази при максимальних відмінностях у 13 разів (Донецька і Волинська області).

Економічна і територіальна продуктивність запасів будівельної сировини України

Область	Забезпеченість території загальними запасами, т/га	Забезпеченість населення загальними запасами, т/особу	Індекс забезпеченості території областей	Індекс забезпеченості населення областей	Ранг області за індексами забезпеченості	Рівень забезпеченості області
Житомирська	687	1598	1,92	3,41	2/1	Високий
Полтавська	545	1049	1,52	2,24	3/2	—
Донецька	940	560	2,63	1,19	1/8	—
Рівненська	453	788	1,26	1,68	5/4	—
Запорізька	484	728	1,35	1,55	4/6	—
Кіровоградська	368	892	1,03	1,90	9/3	—
Хмельницька	372	576	1,04	1,23	8/7	Середній
Миколаївська	358	742	1,0	1,58	11/5	—
Тернопільська	414	526	1,16	1,12	7/10	—
Івано-Франківська	417	421	1,17	0,89	6/14	—
Луганська	365	423	1,02	0,90	10/13	—
Вінницька	329	529	0,92	1,13	14/9	—
Дніпропетровська	373	355	1,04	0,75	8/16	—
АР Крим	322	428	0,90	0,91	15/12	—
Чернівецька	372	333	1,04	0,71	8/19	Помірно низький
Закарпатська	339	348	0,95	0,74	13/17	—
Чернігівська	176	508	0,49	1,08	20/11	—
Львівська	349	209	0,97	0,64	12/21	—
Київська	216	369	0,60	0,77	18/15	—
Харківська	293	333	0,82	0,71	16/19	—
Одеська	229	320	0,64	0,68	17/20	—
Черкаська	187	302	0,52	0,64	19/21	Низький
Херсонська	131	341	0,36	0,73	22/18	—
Сумська	141	287	0,39	0,61	21/22	—
Волинська	72	140	0,20	0,29	23/23	—
В середньому по Україні	357	469	1	1		

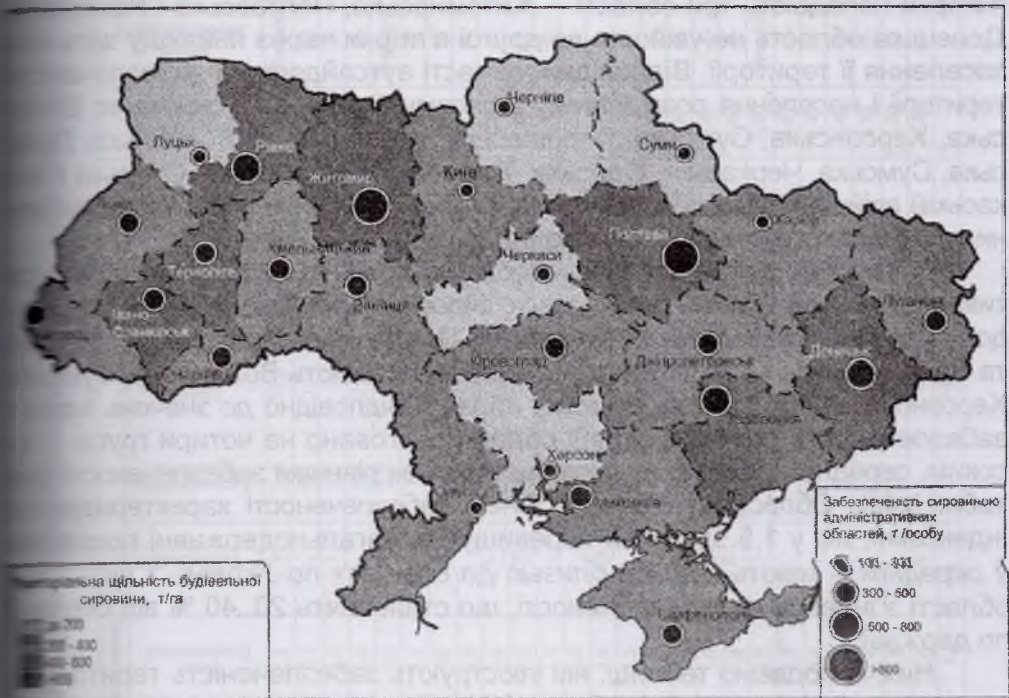

Рис. 3.65. Модель забезпеченості адміністративних областей України будівельною сировиною

3. Забезпеченість населення окремих адмінобластей загальними запасами будівельної сировини коливається в діапазоні від 140 до 1598 т/особу, тобто показники різняться більш ніж в 11 разів. Показники забезпеченості будівельною сировиною одного мешканця прямо пропорційно залежать від територіальної щільності сировини (забезпеченості території) й обернено – від густоти (щільності) заселення регіону. Найвищі показники забезпеченості населення сировиною в Житомирській і Полтавській, найнижчі – в Сумській і Волинській областях. У більшості областей (13) забезпечення населення становить 300-500 т/особу. В Полтавській обл. високий рівень забезпеченості загальними запасами населення визначився головним чином завдяки наявності тут значних покладів будівельного каміння та порівняно великої кількості мешканців (1,4 млн осіб). Натомість область порівняно бідна різноманіттям видів будівельної сировини (табл. 3.47).

4. Склавши рангувальні ряди за відповідними показниками забезпеченості території й населення загальними запасами будівельної сировини, відповідно: Донецька, Житомирська, Полтавська, Рівненська, Запорізька та Житомирська, Полтавська, Кіровоградська, Рівненська, Миколаївська. В обидві

п'ятірки попадають три області – Житомирська, Полтавська і Рівненська. Донецька область не увійшла до другої п'ятірки через найвищу щільність заселення її території. Відповідно, області аутсайдери за забезпеченості території і населення розвіданими запасами будівельної сировини: Волинська, Херсонська, Сумська, Чернігівська, Черкаська та Волинська, Львівська, Сумська, Черкаська, Одеська. Три області (Волинська, Сумська і Черкаська) ввійшли до складу обох п'ятірок, вони найгірше забезпечені загальними запасами будівельної сировини.

5. Аналіз індексів забезпеченості територій та населення адміністративних областей України будівельною сировиною виявляє подібну картину – до групи лідерів входять Житомирська, Полтавська, Донецька, Рівненська та Запорізька області, групу аутсайдерів складають Волинська, Сумська, Херсонська, Черкаська та Одеська області. Відповідно до значень індексів забезпеченості, адміністративні області ранговано на чотири групи: з високим, середнім, помірно низьким та низьким рівнями забезпеченості (див. табл. 3.48). Области з високим рівнем забезпеченості характеризуються індексами, які у 1,5...2,0 рази перевищують загальнодержавні показники, з середнім – мають індекси близькі до середніх по Україні, з низьким – області з індексами забезпеченості, що становлять 20...40 % від середнього по державі.

Нижче подаємо таблиці, які ілюструють забезпеченість територій та населення адміністративних областей України розвіданими запасами окремих видів будівельної сировини у порівнянні з середніми показниками в Україні. За високою часткою окремих видів будівельної сировини порівняно з середньоукраїнськими показниками виділяються такі області (відповідно, забезпеченість територій і забезпеченість населення): Донецька, Чернівецька, Тернопільська, Закарпатська, АР Крим та Житомирська, Донецька, Тернопільська, Закарпатська, АР Крим. Житомирська область не увійшла до першої п'ятірки областей-лідерів, незважаючи на значні розвідані запаси сировини через більшу, порівняно з іншими областями України, площу території та відсутність вивчених запасів цілої низки видів будівельної сировини.

Пропонуємо короткий огляд забезпеченості будівельною сировиною адміністративних областей України та пропозиції щодо її оптимізації.

Вінницька область порівняно добре забезпечена цегельно-черепичною сировиною, вапняками для вапна, камінням будівельним та піщаним. Область особливо багата покладами тесового каміння – вапняків, черепашників, крейдоподібних вапняків. Область не забезпечена сировиною для виробництва скла, постійно відчувається дефіцит будівельного піску. Розвідана тут піщана сировина переважно низької якості й потребує збагачення. Видобуток в області каміння пиляльного становить 3,6 % від загальноукраїнського, каміння будівельного – 5,5 %, цегельно-черепичної сировини – 9,5 %.

3.7. Будівельна сировина

Таблиця 3.7
Забезпеченість територій адміністративних областей України окремими видами будівельної сировини

Область	Індекси забезпеченості										Інтегральний індекс	Рівень забезпеченості		
	Гіпс	Цемента сировина	Ваняки для ванна	Каміння облицов.	Каміння піщане	Каміння будівельне	Лісок будівельний	Крейда будівельна	Керамзитова сировина	Глина тугоплавка			Цегельно-черепична сировина	Скляна сировина
Донецька	15	4,1	0,3	0,6	-	1,8	2,2	9,4	1,3	15,3	1,8	2,6	4,53	Високий
Чернівецька	7,8	0,2	0,9	-	8,5	0,09	0,4	-	0,4	1,3	2,2	1,8	1,96	-/-
Тернопільська	1,8	1,4	11,6	1,1	0,1	0,4	1,0	1,1	1,1	-	1,3	0,08	1,75	-/-
Закарпатська	-	-	1,0	4,2	0,04	1,2	0,5	-	0,2	7,2	1,6	4,0	1,68	-/-
АР Крим	0,08	1,4	3,8	0,2	7,6	0,4	0,2	-	2,2	-	0,3	0,07	1,35	Середній
Харківська	5,4	3,4	2,2	0,1	0,3	0,2	0,5	1,8	1,0	-	0,8	8,2	1,34	-/-
Івано-Франківська	-	0,2	-	9,4	-	3,6	0,6	-	0,2	-	2,6	-	1,32	-/-
Житомирська	0,6	0,1	0,4	0,04	0,9	1,0	0,9	4,0	2,9	-	0,6	0,3	1,24	-/-
Луганська	0,3	3,0	2,1	0,4	0,02	0,1	1,5	0,02	0,9	-	1,6	3,5	1,09	-/-
Дніпропетровська	-	0,5	0,5	1,5	0,09	1,1	1,9	-	3,9	-	1,2	-	0,89	-/-
Одеська	-	0,7	-	0,03	5,2	0,05	1,0	-	1,8	-	0,6	-	0,78	-/-
Хмельницька	0,9	1,7	1,3	0,001	0,9	1,0	0,8	0,08	0,6	0,05	1,1	0,03	0,71	-/-
Запорізька	-	-	0,02	0,8	0,002	2,3	1,2	-	0,3	-	1,1	2,3	0,67	-/-
Вінницька	-	-	1,4	0,8	2,7	1,2	0,3	-	0,4	-	1,3	-	0,67	-/-
Рівненська	-	1,9	0,03	1,0	-	1,8	0,6	1,8	-	-	0,5	0,4	0,67	-/-
Миколаївська	-	0,9	-	2,3	1,2	1,3	1,0	-	0,5	-	0,6	-	0,65	-/-
Сумська	0,02	0,5	-	-	-	0,001	0,8	2,6	1,3	1,1	1,1	0,2	0,63	-/-
Чернігівська	-	1,9	-	-	-	-	0,7	1,3	0,09	0,2	0,7	1,1	0,50	Низький
Кіївська	-	-	-	0,3	-	0,3	1,8	-	1,6	-	1,6	0,1	0,47	-/-
Полтавська	-	-	-	-	-	3,0	0,8	-	0,8	0,1	0,8	-	0,46	-/-
Кіровоградська	-	0,09	0,02	1,7	0,1	1,9	0,4	-	0,3	-	0,7	-	0,43	-/-
Херсонська	-	-	2,7	-	0,1	0,1	1,4	-	-	-	0,3	-	0,38	-/-
Черкаська	-	0,02	-	1,2	-	0,5	0,8	-	0,6	-	1,2	-	0,36	-/-
Волинська	-	-	-	-	-	0,06	0,6	1,6	-	-	0,5	0,2	0,24	-/-
В Україні	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		

Таблиця 3.48
 Забезпеченість населення адміністративних областей України окремими видами будівельної сировини

Область	Індекси забезпеченості											Інтегральний індекс	Рівень забезпеченості	
	Гіпс	Цементна сировина	Ваньки для ванна	Каміньов облицюв	Каміньов піщане	Каміньов будівельне	Лісок будівельний	Крейда будівельна	Керамзитова сировина	Глина туплава	Скляна сировина			Цегельно-черепична сировина
Житомирська	-	0,5	-	16,0	-	6,4	1,0	-	0,4	-	0,6	1,1	2,16	Високий
Донецька	6,5	1,9	0,1	0,3	-	0,8	1,0	4,2	0,6	7,5	1,2	0,8	2,07	-/-
Тернопільська	1,8	1,4	11,0	1,0	0,1	0,4	1,0	1,0	1,1	-	0,08	1,3	1,68	-/-
Закарпатська	-	-	0,7	3,2	0,03	0,9	0,4	-	0,4	6,0	3,4	1,2	1,35	-/-
АР Крим	0,1	1,4	3,8	0,2	7,4	0,4	0,2	-	2,2	-	0,08	0,3	1,34	-/-
Чернівецька	5,1	-	0,6	-	5,5	0,06	0,3	-	0,3	1,0	1,4	1,5	1,31	-/-
Харківська	-	2,3	0,2	-	-	0,03	1,3	1,5	0,8	-	7,6	0,7	1,20	Середній
Чернігівська	-	4,4	-	-	-	-	1,6	2,8	0,2	0,5	2,6	1,5	1,13	-/-
Миколаївська	-	1,5	0,9	3,5	1,9	2,0	1,6	-	0,8	-	-	0,9	1,10	-/-
Луганська	0,5	0,1	0,3	0,04	0,8	0,9	0,8	3,4	2,5	2,0	-	0,7	1,00	-/-
Сумська	-	0,9	-	-	-	0,002	1,3	4,0	1,9	2,0	0,4	1,7	1,00	-/-
Одеська	-	0,7	1,5	0,03	5,4	0,05	1,1	-	1,9	-	-	0,6	0,94	-/-
Рівненська	-	2,6	0,04	1,3	-	2,4	0,8	2,3	-	-	0,6	0,7	0,89	-/-
Хмельницька	1,1	2,0	1,5	-	1,0	1,2	0,9	0,1	0,7	0,05	0,04	1,3	0,82	-/-
Вінницька	-	-	1,7	1,0	3,2	1,5	0,4	-	0,5	-	-	1,6	0,82	-/-
Кіровоградська	-	0,2	0,03	3,1	0,2	3,6	0,7	-	0,6	-	-	1,3	0,81	-/-
Запорізька	-	-	0,02	0,9	0,004	2,7	1,3	-	0,3	-	2,8	1,2	0,77	-/-
Івано-Франківська	4,0	-	1,6	0,08	0,2	0,2	0,4	-	0,8	-	-	2,0	0,77	-/-
Херсонська	-	-	5,2	-	0,3	0,2	2,8	-	-	-	-	0,7	0,76	-/-
Львівська	0,2	2,0	1,3	0,03	0,01	0,08	0,9	0,01	0,6	-	2,4	1,0	0,71	-/-
Полтавська	-	-	-	-	-	4,4	1,2	-	1,2	0,2	-	1,2	0,68	Низький
Дніпропетровська	-	0,4	0,3	1,1	0,06	0,8	1,4	-	2,8	-	-	0,8	0,64	-/-
Київська	-	-	-	0,4	-	0,4	2,4	-	2,1	-	0,2	2,0	0,62	-/-
Черкаська	-	0,03	-	1,5	-	0,7	1,0	-	0,8	-	-	1,5	0,46	-/-
Волинська	-	-	-	-	-	0,08	0,9	2,6	-	-	0,4	0,7	0,30	-/-
В Ужгороді	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

За необхідності в області є можливості для розширення видобування облицювального, пиляльного й будівельного, вапняку для вапна, цегельно-черепичної і керамзитової сировини.

Волинська область. В області виробництво будівельних матеріалів ведеться на власній сировинній базі крейди будівельної, будівельного вапняку й сировини для будівельної кераміки. Дуже гострою є проблема будівельного піску, якого не вистачає для виготовлення бетону, силікатних виробів, будівельних розчинів тощо. На будівельні об'єкти області забираються щебінь і бутовий камінь з сусідніх областей, незважаючи на розташоване велике Малоосницьке родовище базальту. Останнє на цей час не розроблене. Загалом, область бідна на поклади будівельної сировини й не забезпечена більшістю її видів.

Донецька область вирізняється серед інших областей України найбільшими загальними запасами будівельної сировини, при цьому запаси вапняку й ангідриту тут становлять понад 75 % від загальноукраїнських, цементної сировини – понад 18 % крейди будівельної майже 41 % глини тугоплавкої – 67 % скляної сировини – понад 11 % і т. д. Область повністю забезпечена запасами пісків будівельних, гіпсу (видобуток – 66 % від загальноукраїнського), крейди будівельної (видобуток – 30 % цементної сировини (видобуток – 12 % та ін. В той же час тут відчутний дефіцит камення пиляльного, який покривається поставками з інших областей України.

Дніпропетровська область добре забезпечена вапняками для вапна, облицювальним і будівельним, пісками, керамзитовою і цегельно-черепичною сировиною. Однак, вапняки на вапно не розробляються через низьку якість сировини й потреби область задовольняє за рахунок завезення їх із Вінницької, Хмельницької та Донецької областей. Не вирішена проблема забезпечення підприємств будіндустрії керамзитовим гравієм, видобуток сировини для якого не ведеться. В області відсутні розвідані родовища скляних пісків – необхідну сировину отримують на Верхньодніпровському ГЗК та Просянівському каоліновому комбінаті, немає також розвіданих запасів гіпсів, будівельної крейди.

Житомирська область. В області зосереджені основні запаси камення облицювального (понад 43 % від загальноукраїнських), значні поклади камення будівельного (понад 16 % пісків, цегельно-черепичної сировини. Область повністю забезпечена розвіданими запасами будівельних пісків, вапняку, видобувні підприємства з видобування облицювальної сировини задовольняють потреби не тільки України, але й країн СНД та Євросоюзу (видобуток становить 73 % від загальноукраїнського); видобуток будівельного камення з кристалічних порід в області також дуже високий – 23 % від загальноукраїнського. У той же час в області не виявлено промислових запасів гіпсу, вапняків для вапна, камення пиляльного, крейди будівельної, глини тугоплавкої.

Закарпатська область виділяється високою часткою в загальнодержавному балансі облицювального каміння (андезити, андезитобазальти, туфи, мармури), тугоплавкої глини (майже 14 %), скляної і цегельно-черепичної сировини. Повністю задовольняються потреби області в будівельному піску й піщано-гравійних сумішах. Область є єдиним постачальником в Україні перлітової сировини. В перспективі можливе нарощування обсягів видобування цеолітів, перліту, вапняків для вапна, цегельно-черепичної і керамзитової сировини. Не повністю покриваються потреби області в якісній було-щебінковій продукції (видобуток сировини – 2,5 % від загальноукраїнського), яка частково завозиться з інших регіонів України.

Запорізька область. Сировинна база будівельних матеріалів області представлена родовищами каміння облицювального, будівельного (9,5 % від загальноукраїнських запасів), цегельно-черепичної, керамзитової, скляної сировини, піску будівельного. При цьому запасами каміння облицювального й будівельного, пісків будівельних, цегельно-черепичної сировини область забезпечена в достатній кількості. У той же час шість родовищ піску, які розробляються, не задовольняють власні потреби області. Дефіцит пісків частково поповнюється за рахунок відсівів, які отримуються на каменепереробних підприємствах. Рекомендується детальна розвідка Великокучугурського родовища будівельних пісків.

Близько 80 % отримуваної продукції на родовищах будівельного каміння вивозиться за межі області, тоді як сама область відчуває дефіцит в було-щебінкових матеріалах. Останній певною мірою задовольняється ввезенням щебеню з Дніпропетровської області.

Потреби в карбонатній, керамічній і керамзитовій сировині задовольняються завезенням з інших областей України. Заводи області з виробництва вапна працюють на сировині з Криму. Родовища агломеритової сировини не розробляються. Для виробництва керамзитового гравію використовуються глини з розкривних порід Орджонікідзевського ГЗК.

Вироблена на цегельних заводах цегла лише на 30 % задовольняє потреби області, дефіцит може бути покритий при введенні в експлуатацію наявних резервних родовищ.

Івано-Франківська область повністю забезпечена розвіданими запасами цементної сировини (8,2 % від загальноукраїнських), гіпсу, цегельно-черепичної і керамзитової сировини. Також розвідані значні запаси вапняків для вапна, існує можливість їх нарощування. Перспективними для майбутніх розробок є Вовчинецьке й Палагицьке родовища гіпсу.

Розвідані запаси будівельних пісків й піщано-гравійних сумішей повністю задовольняють потреби області (видобуток піску в 2010 р. – 0,2 % від загальноукраїнського). Не у повній мірі забезпечуються потреби області в будівельному, пиляльному й облицювальному камінні. Останні, як і пісок, завозяться й у перспективі будуть завозитись з сусідніх областей.

Кіровоградська область відзначається значними запасами передусім облицювального й будівельного каміння (відповідно, 6,4 та 8,3 % від загальних запасів в Україні), які повністю забезпечують підприємства з виробництва було-щебінкової та облицювальної продукції (видобуток каміння облицювального – 11 % каміння будівельного – 6,4 % від загальноукраїнського). Область також забезпечена будівельним піском.

Київська область загалом не вирізняється різноманіттям будівельної сировини. Тут повністю відсутні розвідані запаси гіпсу, карбонатної сировини для вапна, цементної сировини, крейди. Більшість родовищ будівельного каміння характеризуються невеликими обсягами розвіданих запасів і не можуть забезпечити у повній мірі виробничі потужності кар'єрів на експлуатаційні терміни їх дії. Окрім того, значна кількість розвіданих запасів розміщені під орними землями, що утруднює можливості їх експлуатації. Значна кількість облицювального каміння завозиться з Дніпропетровської, Житомирської, Кіровоградської, Запорізької і Черкаської областей.

Будівельними пісками область забезпечена в достатній кількості. Річковий пісок з Дніпра й Десни забезпечує потреби області й частково завозиться в Кіровоградську, Хмельницьку і Черкаську області.

Скляні піски в області не розробляються. Перспективним є Кодринське родовище, яке наразі потребує довивчення.

Львівська область добре забезпечена розвіданими запасами такої сировини як цементна (11,3 % від загальноукраїнських), піщана, скляна, цегельно-черепична; існують також перспективи для їх нарощування. Дефіцит такої сировини як гіпс та вапняки для вапна і вапнування ґрунтів може частково бути покритий за рахунок підвищення категорійності промислових запасів. Відсутні перспективні ділянки для нарощування запасів облицювального й облицювального каміння. Значна кількість розвіданих запасів піщано-гравійних сумішей розташована в санітарних зонах водозаборів, через що підлягає списанню. Частину попиту доведеться задовольняти завезенням з інших областей.

В області видобувається значна кількість скляної (913 тис. м³ або 49 % від загальноукраїнського видобутку), а також керамзитової сировини (56 % від загального видобутку в державі).

Луганська область. На цей час виробництво будівельних матеріалів власної сировини відстає від потреб промисловості. Так, зараз в області практично відсутнє виробництво гіпсу, дефіцит якого покривається завезенням з найближчих підприємств Донецької обл. Щебінь на будівельні підприємства області поставляється з гранітних кар'єрів Донецької і Полтавської областей. За своїми фізико-механічними властивостями він значно кращий за щебінь з пісковиків місцевих родовищ, які розробляються (Яржанське, Петровеньківське, Лутугинське, Марусинське).

Незважаючи на значні розвідані запаси (12,7 % від загальноукраїнських) в області не розробляється керамзитова сировина, те ж стосується

й будівельної крейди – при запасах, що становлять 19,2 % від загальних в Україні, видобуток не перевищує 0,6 % від загальноукраїнського. Покриття дефіциту керамзитового гравію можливе за рахунок залучення до розробки детально розвіданих Новозванівського родовища аргілітів та Дубеського родовища глинистих сланців.

Загалом, на території області визначені 84 перспективні ділянки для проведення пошукових робіт на різні види дефіцитної для області будівельної сировини, площі яких розташовані на неугіддях: каміння будівельного – 14 ділянок, крейди і вапняків для вапна – 27 ділянок, цегельно-черепичної сировини – 19 ділянок, піску будівельного – 24 ділянки.

Миколаївська область порівняно добре забезпечена розвіданими запасами цементної сировини, облицювального, пиляльного й будівельного каміння та будівельного піску. Збільшення видобутку піску (зараз добувається 542 тис. т або 6,6 % від загальноукраїнського) можливе за рахунок залучення до експлуатації резервних родовищ за умови збагачення добутих пісків.

Незважаючи на розвинуту базу облицювального каміння, в області гостро відчувається дефіцит тесано-декоративної продукції (видобуток становить 2 % від загальноукраїнського). Запаси будівельного каміння на цей час задовольняють потреби області й сусідніх – Одеської і Херсонської областей і, частково, Республіки Молдова.

Керамзитова сировина в області не видобувається, у разі залучення до експлуатації двох розвіданих родовищ питання забезпечення області сировиною для виробництва легких заповнювачів бетону може бути вирішене повністю. В області не розробляється також карбонатна сировина для вапна. Забезпеченість товарним вапном можливе при введенні в експлуатацію, наприклад, Михайлівського родовища за умови зміни технології виробництва.

Розробка розвіданих родовищ цегельно-черепичної сировини стимулюється через розміщення практично усіх балансових запасів під сільськоземлями (видобуток у 2010 р. становив лише 1,3 % від загальноукраїнського).

Одеська область вирізняється насамперед значними покладями пиляльного каміння (28,2 % від загальнодержавних запасів), а також вапняків для вапна, будівельних пісків, керамзитової сировини. Видобуток сировини, однак, не відзначається особливою інтенсивністю (каміння пиляльне – 2,3 %, пісок будівельний – 2,5 %, керамзитова сировина майже не видобувається). На всіх без винятку діючих гірничовидобувних підприємствах є можливості нарощування обсягів видобування сировини за рахунок активних промислових запасів родовищ, що пербувають у розробці, також при залученні резервних родовищ.

Полтавська область позбавлена розвіданих запасів багатьох видів будівельної сировини: гіпсу, вапняків для вапна, цементної сировини, сировини

будівельного й пиляльного каміння, крейди, скляної сировини. Тут розвідані великі запаси будівельного каміння (14,6 % від загальноукраїнських) та цегельно-черепичної сировини, однак обсяги їх видобутку невисокі й становлять, відповідно, 7,6 та 5,1 % від загальних в Україні. Перспективи для створення сировинної бази будівельного каміння й цегельно-черепичної сировини обмежені.

Рівненська область. Головними напрямками функціонування мінерально-сировинного комплексу області є розробка родовищ будівельної крейди, цементної і цегельно-черепичної сировини, а також будівельного облицювального каміння, запасами яких область забезпечена в достатній мірі. Так, видобуток крейди становить понад 32 % від загальноукраїнського, цементної сировини – понад 12 %, каміння будівельного – біля 5,3 %. При цьому область є єдиним постачальником базальтового щебеню для виробництва мінеральної вати та волокон (100 % видобутку в державі).

Сумська область погано забезпечена будівельною сировиною. Основними видами сировини тут є цегельно-черепична, крейда, будівельний пісок. Видобуток крейди перевищує 11 % від загального в Україні. В області відсутні розвідані запаси гіпсу, облицювального й пиляльного каміння, цементної сировини, дуже незначні – каміння будівельного. Дефіцит відповідної продукції ліквідується завезенням з сусідніх областей.

Тернопільська область. Значне поширення в області мають вапняки, які можна розглядати як потенційну сировину для вапна та як меліоранти, а також гіпси й ангідрити, які в останні роки інтенсивно розробляються (біля 21 % від загальноукраїнського видобутку) і за якістю не поступаються донецьким, а умови їх залягання значно сприятливіші.

Більшість діючих підприємств галузі забезпечені запасами відповідної сировини на амортизаційні строки своєї дії. Область не достатньо забезпечена пісками для виробництва бетонних і штукатурних розчинів, червоної цегли. Виробництво керамзиту здійснюється за рахунок ввозу глинистої сировини з Нікопольського марганцевого басейну.

Харківська область має значні розвідані запаси скляних та будівельних пісків, крейди будівельної та цементної сировини. Новоселівський завод повністю забезпечує потреби області та більшості профільних заводів України в сировині для скла. Існують також можливості для подальшого розвитку власної сировинної бази скляної промисловості (видобуток піску в 2010 р. становив 455 тис. м³ або понад 23 % від загальноукраїнського).

Область також повністю забезпечена будівельним піском, видобуток якого на цей час складає біля 9 % від загальноукраїнського.

Перспектив створення на своїй території власної сировинної бази для виробництва щебеню з кристалічних порід немає. Покриття дефіциту може бути вирішено тільки за рахунок завезення сировини з інших областей: Полтавської, Запорізької, Донецької і Дніпропетровської. Лише частково за рахунок власних запасів можна задовольнити потреби області у

карбонатній сировині для вапна для будівельних цілей, решту – завезенням крейди з Донецької обл.

Херсонська область. Промисловість будівельних матеріалів базується на розробці розвіданих родовищ піляльного й будівельного каменя, вапняків для вапна (майже 12 % запасів від загальних в Україні), цегельно-черепичної сировини й пісків будівельних. Природною сировиною для будівельної кераміки, виробництва вапна, пісками будівельними підприємства області забезпечені на строки понад 25 років. Проте в регіоні гостро відчувається дефіцит практично усіх видів готової продукції: цементу, керамзиту, будівельної кераміки, щебеню, стінових матеріалів. Сировинна база цементної промисловості не створена. У промисловій розробці перебуває три родовища вапняків для вапна (видобуток – 603 тис. т або понад 50 % від загальноукраїнського). Забезпеченість реально підготовленими до промислового освоєння запасами діючих підприємств становить понад 100 років. Наявна сировинна база вапняків спроможна задовольнити потреби у вапні як Херсонської, так і сусідніх областей.

Забезпеченість піщаною сировиною гірничовидобувних підприємств становить від 18 до 55 років. Крім того, обсяги видобутку піску можуть бути збільшені за рахунок поглиблення фарватеру р. Дніпро.

В області майже призупинено видобування будівельного каменю. Якщо дефіцит вапнякового щебеню може бути скорочений за рахунок розвідки нових родовищ і освоєння вже розвіданих, то дефіцит гранітного щебеню може покриватись лише завезенням його з інших областей. Потреба в піляльному камінні частково вирішується завезенням з АР Крим.

Середня забезпеченість підприємств запасами цегельно-черепичної сировини – 50 років. Ліквідування дефіциту керамічної цегли можливе шляхом реконструкції наявних виробничих потужностей і доведення їх до проектних, а також за умови будівництва нових заводів.

Сировинна база керамзитового виробництва в області не створена. Хоча перспективи для виявлення відповідних родовищ досить значні.

Хмельницька область достатньо забезпечена розвіданими запасами вапняків для вапна, цементної, цегельно-черепичної сировини, каменю будівельного. Підприємства області з виробництва щебеню і бетону забезпечені сировиною на терміни понад 25 років. Сировина й вироблена продукція вивозяться за межі області в сусідні регіони України.

Забезпеченість кар'єрів запасами будівельного піску складає майже 70 років. В майбутньому передбачається потреба збільшення потужностей піщаних кар'єрів та залучення до розробки нових родовищ (запаси видобуток становить 393 тис. м³ або майже 5 % від загальноукраїнського).

На сьогодні не знаходить промислового використання сировина таких детально вивчених родовищ як Карачківське – карбонатна сировина для кормових додатків та вапна, Цвіклівецьке – піщано-гравійні суміші, Збоньське – скляна сировина, Калюсицьке – мармуровий онікс та ін.

Черкаська область загалом не відзначається розмірами розвіданих запасів будівельної сировини та її різноманітністю. Можна відзначити хіба одну забезпеченість запасами облицювального каміння та цегельно-черепичної сировини. Бутом і щебенем забезпечуються потреби не тільки області, але й сусідніх областей, окремих регіонів Росії (при цьому слід констатувати зменшення в останні роки обсягів видобутку сировини від 4 % у 2006 р. до 2,5 % у 2010 р. від загального в Україні). Облицювальні граєти Старо-Бабанського і Танського родовищ використовуються для експортних поставок.

На протязі багатьох років будівельні організації області відчувають суттєвий дефіцит у пісках, придатних для виробництва бетону, кладочних і штукатурних розчинів, силікатних виробів тощо. Їх дефіцит може бути зменшений за умови використання відсівів при виробництві щебеню.

В області існує проблема нарощування виробництва легких заповнених бетонів – при значних власних розвіданих ресурсах (три родовища, запаси – 7 млн т) для виробництва керамзитового гравію на однойменному Черкаському заводі використовується глиниста сировина з Орджонікідзевського ГЗК.

Також не задовольняє потреб споживачів ні в кількісному, ні в якісному відношенні існуючий стан сировинної бази цегельно-черепичного виробництва. Дефіцит сировини може бути подоланий за рахунок залучення до експлуатації нових великих за розмірами запасів родовищ з високоякісною сировиною, ширшого використання відходів промислового виробництва.

Чернігівська область відносно добре забезпечена розвіданими запасами цементної і скляної сировини, піском, крейдою будівельною. В той же час, в області у зв'язку з відсутністю сировинної бази практично не здійснюється виробництво щебеню. Забезпечення промисловості даною продукцією доцільне за рахунок завезення її зокрема з Житомирської чи Київської областей.

Резервом для забезпечення будівельних об'єктів піщаною сировиною можуть служити руслові піски р. Десна.

Усунення дефіциту керамзитової сировини можливе шляхом налагодження виробництва аглопориту на базі золошлакових відходів Чернігівської ТЕЦ.

Чернівецька область. На сьогодні потреби області в будівельних матеріалах значно перевищують можливості існуючої сировинної бази. Так дефіцит щебеню й буту задовольняється поставками продукції з родовидобувних підприємств Вінницької, Закарпатської й Рівненської областей, крейди – з Волинської області.

Будівельними пісками у повній мірі область також незабезпечена. Видобуток у 2010 р. склав 30 тис. м³ або 0,3 % від загальноукраїнського). Зменшення дефіциту піску будівельного й цегли можливе за рахунок міс-